

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

1. Malac[a]e situs ingenium, & c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

LIBER SECVNDVS.

I. **G**ANGIS fauces , quibus Indostanum (quæ pars Indiae est) ab ortu clausissimus , partis alterius initium Geographi faciunt , quam partem vulgus verò longius protendit ad vsque vltimos Orientis fines. Regna censet innumera hæc Asiae portio , incertis obscura limitibus , & partim longis deducta litoribus , partim mediterranea , præter latè immenso sparsas oceano insulas nec satis numero , nèque cognitu comprehensas ; maiorum vix tenemus nomina ; nisi aliquarum quæ frequentius adeuntur. Atque hîc laborum Xauerij quos narrandos suscepi , nouus mihi se campus explicat , in quo eius itineribus insistens , sequar populos seorsum singulos , quibus Deo duce Apostolatam nauauit suum. In his primi fuere Malacenses , ad quos Meliapore traiecit , quosque identidem reuisens , charitatis suæ ardore industrio , & miraculorum luce , præ cunctis quos excoluisset , nobilitauerat , nisi eius sudores mercede ingrata rependissent , quam Deo vtore , sæuis postmodum cladibus luerunt. Est autem Malaca vltra Bengalæ sinum magnæ Peninsulæ obuersa capiti , quæ ad austrum ab Auæ ostiis , ferè ad æquinoctium excurrit , gradu altero , & sesqui Septemtriones suspicit ; interiecto leucarum vix duodecim spatio opposita Somatræ , quam vetus imperitia locorum seu continenti rata contiguam , Auræam dixit chersonesum ; siue auri fodinas mirata quibus abundat , vberimis. Malacam principio , Siani Rex tenuit : inde Saraceni per opulenta eius commercia , numero , & viribus aucti , addixere illam impuro Mahometi ; post regi legitimo perduellem , sibi denique vindicarunt , eiusque regem è suis vnum , Mahometem nomine crearunt. Nulla tota Asia ad mare , etiamnum commerciis ditior , nulla frequentior nationum omnium concursu , illuc Arabes , Persæ , Guzzaratæ , Malabares ; illuc Bengala , Aracanum , Pegu , Sianum , Cambaia , Sinæ , Iapponia , & aliæ Insulæ , Somatra , Borneum , Iaua , Luzonum , Molucæ , Banda velut ad commune Orientis forum , confluebant : quam ob rem à ciuibus secundum mare , milliarium trium longitudine est porrecta , commodissimo ad onera nauium , pulchro ad maiestatem situ , duabus enim tanquam alis fluuium complexa , qui mediam diuidit , portum dabat nauibus in urbem quò vellent , ingentes aquarum accessus luna statis periodis mouente. *Edificia Maurici operis*

I
Malacæ situs
ingenium,
&c.

operis (præter palatium & fana Mahometis) ex ligno , sed tamen sumptuosa , & elegantia singularis ; agrum rarus incolit habitator ob iacentes & putridas ex eluione imbrium paludes , expirantemque ab iis cæli grauitatem , externis potissimum infestam : accedit enim arborum densitas quæ solem præfocat , & ventos excludit emendaturos humorem terræ superfluum , & vaporem noxium discussuros. Est tamen incolis sic necessaria vt tutari se à feris aliter non possint ; imponunt arboribus pegmata , & tuguriola , in quibus habeant ab elephantis , & leonibus securas noctes , maxime verò à tigris tanto illic numero , tam audaci , & agili rabie grassari solitis , vt ad sextam orgyam , direptum ex arbore hominem lanient ; vice versâ indigenis genius , si toto vsquam oriente mollis , & effœminatus , Malacensi potissimum in tractu ; videturque cælum , aër , & solum , dum iuncta opera illum emolliunt , & infitis frangunt delitiis , emasculare similiter incolas , & eandem iis temperiem indere. Ver illic perpetuum ; terra nunquam non herbida , & virens ; cæli constans & grata serenitas. Quòd in tanta circuli æquatoris vicinia planè mirum ; Deo nempè tota torrente zonâ æstus immodicos , refrigeratione idoneâ castigante. Statâ enim quotidie horâ educæ ab sole coguntur nubes , quæ mox in pluuiam solutæ , refrigerata humo , interceptam cælo amœnitatem suam reddunt. Ad hæc venti Malacæ flant dulces , & frigidi , diemque gyro stabili , & rato sequuntur , ex quo fit vt licet Malacæ bis anno quolibet incumbat sors grauior ; æstatis à vere discrimen vix vllum se prodat , sed caloribus , & frigoris eadem ferè semper æqualitas. Iam incolarum ingenium propè idem. Toti sunt in luxu , in musicis , in odoribus , in cultu corporis : amant elegantiam incessus , & vestium pompam , & illecebras , voluptatèque sensum ; lingua quoque & idiomatis leporem , & vences , nusquam alibi tritas , aulis tantum , & aulicis vsitatas velut florem loquendi , & medullam : sui porò cuiusque æstimatio tam excelsa , vt nobilitatem nemo non præferat , & profiteatur , omnes sibi feruilem operam dedecori ducant ; Ex quo illic ingens mancipiorum multitudo. Tales quondam hodièque Malacenses. Ipsa ciuitas nequaquam ; nec enim tot conferta domibus , nec muris vt olim soluta ; sed ex quo potiti sunt eâ Lusitani , nouam cepit formam induere , sitûque alio componi. Hanc Lusitaniæ adiecit Alphonsus Albucherus anno 1511. prodicionem eâ pœnâ plectens quam Bendazzus sine Gubernator , sui Regis assensu molitus fuerat in Iacobum Lopezium Secheiram eiusque socios ; contra fidem iuratam partim crudeliter necatos , partim detentos in vinculis. Nec eam tutari barbarus valuit triginta millibus pugnatorum , nec nauium infinitâ classe , nec octo millibus omnis generis tormentorum : hanc arte , & animis suorum , impressione duplici expugnauit , diripiendam victori militi hoc est lusitanis non plus octingentis , paucisque Malabarentibus per triduum dedit ; Mauro quinquaginta vix comitantibus , & centum mancipiis feminis fugâ lapsis ; ciuitati arcem imposuit ; gubernatores

Indiæ,

Indiæ, alij atque alij subinde quâ timeri aliquid poterat nouis muni-
tionibus consultum studere; haud tamen tot curis fecere impugnationibus
inaccessam, sæpè barbarorum potenti exercitu tantum non
deleta est, necessario vitæ quæ illic vivebatur supplicio tam impuden-
ter profligata, vt si ab innato mortalibus omnibus pudore, nedum ab
conscientiæ legibus, immunitatem sibi sola vsurparer.

2. Meliapore discessit beatus apostolus Septembri, Anno 1545. pro-
sequente illum ad nauim populo, & faustas ab eo poscente adpre-
cationes, celestemque à Deo ipsius reditum; & ecce Zeilani sinum dum
traiecit, prodigiôsæ caritatis grande miraculum: inter colludentes, lu-
dendo, vt solet, tempore nautas, & milites, dno tamen fuere, quibus
lucris fames quam leuandi tædij sauior. Horum vnus quò infelicius verte-
bant folia, hoc rabiosius, damnosa ad ludendum prouocatione, ludi
præmia geminabat, vel vt omnes sim. iactaret iacturas, vel omnes des-
peraret; dum sibi denique nummorum non modo nihil reliquum fe-
cit, verum & quas suæ ad negotiandum concreditas fidei, aliorum te-
nebat pecunias consumpsit funditus, quæ ad nescio quot aureorum
centena facile pertingebant. Sub hæc suam apud se tacitus calamitatem
recogitans, tam insano se abripi mœrore passus est, vt dira omnia impre-
cetur sibi, iamque præcipitium in mare meditaretur, vitam illic, Deo
quem execrabatur inuito, miseram, & detestabilem extincturus. Audit
de recordia furentis Xauerius, accurrit, amplectitur, solatur, verbis
modisque sedandæ amentia maximè congruis, quibus tantum abest,
quicquam profecerit, vt retulerit potius indigna, & prope conuicia. Ergo
abit sollicitus, & anxio similis, Deumque animæ in exitium prouen-
ti velle propitium fieri precatur; deinceps argenteos regios, ab vno è vecto-
ribus poscit quinquaginta, redit ad miserum, iubet illos sumat, redeat
& ludum integret, cum illo eodem à quo exhaustus pecuniis fuerat,
prius tamen sibi foliorum petit fasciculum ostendi; quem inter manus
versatum obiter, statim restituit. Redit miser, pugnam & animos iterat;
tot victoriæ quot ludi; amissa receperat, & incipiebat iam victorem
suum aliquo argento emungere, cum vetuit sanctus qui præsens aderat,
vltius tendere, suoque morigerum ac docilem malo, salubri seorsum
admonitione tam efficaciter obiurgauit; vt ex eo deinceps, ludo absti-
nuerit semper, emendatæque morum licentiâ, Christiano exemplo om-
nibus se probarit. Malacam Septembris 25. cum applicaret Dei seruus
exornauit eius aduentum Deus illustri prodigio.

3. Sparfa enim (haud scitur ab angelis vel hominibus) fama eius pro-
ximè adfuturi, confluere in portum populus, & quantum in vrbe puc-
rorum erat, cum nutricibus, & matribus filios infantes portantibus,
gestire omnes lætitiâ, & alacritate incredibili sancti Patris aduentum
sibi gratulari; excensione factâ stantem in littore confestim circunda-
re, salutare, manus osculum ambire, & faustas eius preces. At is suâ illâ

L

amabilissimâ

2
Lusorem
desperabun-
dam, iubet
ludum repe-
tere, facti que
eorum quæ
amiserat vi-
ctorem.

3
Sigillatim
suis nomi-
bus, pueros
quos nunquã
viderat com-
pellat.